

УДК 021.4 : 908 : 378.4(477.44)

О.А. Юрчишина

Вінницький національний медичний університет
імені М. І. Пирогова

Наукова бібліотека

**КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ВНМУ
імені М. І. ПИРОГОВА У ВИСВІТЛЕННІ ІСТОРІЇ УНІВЕРСИТЕТУ:
ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ**

Висвітлюється наукова, дослідницька і пошукова робота бібліотеки стосовно історії університету, його співробітників та студентів. Представлені зв'язки з громадськістю, яка допомагає у встановленні невідомих сторінок ВНЗ.

Освещается научная, исследовательская и поисковая работа библиотеки по истории университета, его сотрудников и студентов. Представлены связи с общественностью, которая помогает в установлении неизвестных страниц ВУЗа.

The scientific, research and search work of the library concerning the history of the university, its staff and students is revealed. The public relations that helped to establish the unknown pages of the history of the university are presented.

Ключові слова: бібліотека університету, історія університету, пошукова робота, зв'язки з громадськістю.

Ключевые слова: библиотека университета, история университета, поисковая работа, связи с общественностью

Key words: university library, university history, search work, public relations.

В умовах сьогодення зростає діяльність бібліотеки ВНМУ в царині історико-медичного краєзнавства. На жаль, медичне краєзнавство поки що не представлене у жодній фундаментальній праці, тому цей напрямок роботи доводиться проводити з дотриманням загальнонаукових та конкретно-історичних методів. Втілюється це через вивчення історико-медичного краєзнавчого фонду не лише бібліотеки, а й регіону, а також постійно

здійснюються пошуки в мережі Інтернет. Основними принципами, якими керується бібліотека в краєзнавчій діяльності є повнота, достовірність та науковість.

Важливе значення надається дослідницькій, пошуковій роботі. Активно проводиться пошук матеріалів в установах нашого міста, які займаються краєзнавчою діяльністю. Тісні контакти бібліотека налагодила із Державним архівом Вінницької області, з Вінницькою обласною універсальною науковою бібліотекою ім. К.А. Тімірязєва, обласною науковою медичною бібліотекою, обласним краєзнавчим музеєм, Національним музеєм-садибою ім. М.І. Пирогова, обласним відділенням Спілки письменників України, окремими видавництвами, багатьма іншим установами та організаціями, окремими краєзнавцями не лише м. Вінниці, а й України.

Цікава робота проводиться з науковцями зарубіжжя. Кшиштоф Круліковський – лікар Відділення епідеміології та превентивних новоутворень Центру онкології – Інституту ім. Марії Склодовської-Кюрі у Варшаві (Польща) надав відомості про Вікторію-Марію Веркентін, першу жінку-радіолога у відродженій Польщі після 1918 року, яка народилася на Вінниччині. Результатом проведеної спільної дослідницької роботи стало відкриття меморіальної дошки нашій землячці в с. Корделівка за участю бібліотеки ВНМУ, віце-консула Генерального консульства Республіка Польща у Вінниці В. Мрозовського, представників місцевої влади, мешканців села.

Змістовним було спілкування з магістром Інституту славістики Гейдельберзького університету А.Ц. Кострецькою, яка, приїхавши на Батьківщину, звернулася до бібліотеки за допомогою надати їй інформацію за темою: «М.І. Пирогов – керівник групи молодих вчених, відряджених у Німеччину для підготовки до професури у 1862-1866 рр. Листи з Гейдельберга».

В подальшому спілкування з науковцем щодо уточнення бібліографічних даних, окремих фактів продовжувалося електронною поштою.

В рамках науково-дослідної роботи проводиться збір матеріалів «Персоналії вчених ВНМУ імені М.І. Пирогова з часу заснування навчального закладу до сьогодні», «Почесні професори університету», «Праці науковців кафедр ВНМУ», «Історія університету», «Випускники ВНМУ – слава і гордість рідного краю», ін. Зібрано та звірено з першоджерелами близько 200 наукових біографій вчених університету. Поступово формується колекція праць науковців.

Особлива увага приділяється видавничій діяльності. Популярністю користується щорічний календар знаменних і пам'ятних дат «Вінниччина медична». Календар містить інформацію про визначні події в історії університету, ювілярів – науковців та випускників, які зробили вагомий внесок у розвиток університету, становлення університетської та вітчизняної медичної науки, а також про знаменні дати, події, імена видатних медиків – уродженців Вінниччини. Спільно з ВОУНБ ім. К.А. Тімірязєва проводиться робота з підготовки щорічних «Календаря знаменних і пам'ятних дат Вінниччини», а з ННМБУ – календаря знаменних і пам'ятних дат «Імена в медицині у відгомоні часу»

ВНМУ носить ім'я М.І. Пирогова. У бібліотеці зібрані матеріали про вченого починаючи з 50-х рр. 19 ст. У 2010 р. у співпраці з ННМБУ бібліотекою створено електронний варіант унікального біобібліографічного покажчика «М.І. Пирогов». У Державному архіві Вінницької області було виявлено і включено близько 120 джерел, унікальних матеріалів про життєвий шлях, лікарську й громадську діяльність, вшанування пам'яті геніального хірурга й анатома.

Проводиться плідна робота з кафедрами університету. Так, спільно з колективом кафедри хірургії № 2 підготовлено біобібліографічний покажчик

«Кафедра факультетської хірургії: історія та сьогодення» (2013). У виданні представлені історія кафедри, науковий шлях її завідувачів і завучів, короткі відомості про співробітників кафедри від її заснування до наших днів. 80-річний літопис кафедри супроводжують маловідомі фотоматеріали. До 80-річчя кафедри пропедевтики внутрішньої медицини бібліотека надала видання праць науковців кафедри, інформацію про історії кафедри, фото ректорів ВНМУ. Ці матеріали стали цікавим доповненням до створеного працівниками кафедри відеофільму. На прохання кафедр виконуємо краєзнавчі розвідки про історію їх становлення. Співробітники кафедр охоче діляться цікавими матеріалами з бібліотекою. Наприклад, професор кафедри нормальної фізіології ВНМУ О. Власенко подарував бібліотеці диск із записом лекції колишнього завідувача цієї ж кафедри П.М. Серкова, який прочитав її у 100-річному віці в переповненій залі Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця. До ювілейних дат професорів університету готуємо біобібліографічні покажчики у серії «Вчені нашого університету»

Спільно з вінницьким видавництвом «ПРАДА-АРТ» бібліотека підготувала матеріали до 5-го випуску регіонального альманаху «Подільські джерела», що вийшов за назвою «Під знаком Червоного Хреста». Серед членів редакційної колегії – директор Н.М. Кравчук та головний бібліотекар бібліотеки О.А. Юрчишина. На сторінках цього видання багато цікавого розповідається про історію медицини краю, університету, його науковців, видатних медиків Вінниччини. Видання вміщує також праці співробітники університету.

У співпраці з Національною науковою медичною бібліотекою України побачила світ книжка «І я знов живий світ оглядую...», яка стала дипломантом Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. С. Руданського 2015 року. За багаторічну й плідну діяльність з дослідження та популяризації життя та діяльності поета й лікаря у 2014 р. під час Всеукраїнського свята сатири і гумору

в місті Калинівці головний бібліотекар наукової бібліотеки ВНМУ Юрчишина О.А. була нагороджена нагрудним знаком «180 років Руданському С.В.».

У 2016 році бібліотекою була започаткована наукова робота на тему: «У бронзі, мармурі й граніті» (збір фотоматеріалів та відомостей про пам'ятники, меморіальні дошки видатним медикам Вінниччини та науковцям, видатним випускникам ВНМУ ім. М.І. Пирогова).

Характерною рисою пострадянського періоду в розвитку краєзнавства є повернення до історичних витоків, відродження краєзнавчої спадщини, реабілітація імен. З'явився доступ до розсекречених архівів, зникло табу на імена багатьох репресованих науковців, лікарів, діячів медицини краю. Таким чином, віднайдені й визволені з полону забуття документальні матеріали про незаконно репресованих, а згодом реабілітованих перших директорів Вінницького медичного інституту (нині університет), викладачів, співробітників, студентів.

Біобібліографічний покажчик «Ректори ВНМУ ім. М.І. Пирогова: 1930-2016» інформує про архівні матеріали, віднайдені раніше невідомі документи та неопубліковані фотоматеріали.

Налагоджено листування з родиною М.М. Хращевського, який у 20-х рр. 20 ст. викладав у фармацевтичному технікумі (предтечі Вінницького фармацевтичного, а згодом медичного інститутів) латинську мову та був репресований у 1944 р. Донька вченого Оксана Хращевська надіслала в подарунок бібліотеці кілька примірників книги власних спогадів «Зламаний цвіт» (2012), онука та правнука – фотографії та інші матеріали.

Білою плямою в історії університету є робота ВНЗ в роки нацистської окупації, не досить освітлений довоєнний період університету. Ретельно переглянуто підшивки газети «Вінницькі вісті», яка виходила у Вінниці в

окупаційний період. Віднайдено деякі матеріали про діяльності інституту в цей час, студентський рух 1941-1942 рр. у Вінниці.

Уже встановлена частина прізвищ студентів, співробітників, викладачів ВНМУ, полеглих під час Другої світової війни і тих, хто зазнав репресій. Зібрано понад 100 фотографій, понад 200 біографій учасників 2-ї світової війни, викладачів та співробітників ВНМУ. Окрім того, віднайдено матеріали про студентів, співробітників, викладачів, випускників медичного університету, які брали участь у 2-й світовій війні (тих, чия доля пов'язана з довоєнним періодом ВНЗ – близько 250 осіб). Доля багатьох із них була досліджена детально – близько 150 біобібліографічних статей. Робота в цьому напрямку триває. Цікавими знахідками для бібліотеки були альбоми випускників Вінницького медичного інституту 1940 та 1941 рр., студентські залікові книжки та дипломи про закінчення медичного інституту періоду окупації м. Вінниці.

У пошуковій роботі значну допомогу надають вінницький краєзнавець Домненко М.Г., член Вінницької обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Українського фонду пошуку «Пам'ять», член Національної спілки краєзнавців України Бранько Я.А.

Проводиться збір матеріалів про викладачів та випускників університету – учасників АТО. Зокрема, зібрано матеріали про випускника Кондратюка О.І., Героя України, який загинув при евакуації кіборгів в Донецькому аеропорту.

Ефективним шляхом формування історичної пам'яті та популяризації медичного краєзнавства є ЗМІ, зокрема Інтернет. Статті неодноразово друкувалися в газетах «Кримська світлиця», «Слово Просвіти», «Літературна Україна», виданнях «Вісник Вінницького національного медичного університету», «Приватний лікар», а також виставлені на сайтах цих видань. Як подарунок за надіслану статтю «Лікар Степан Руданський: відомий і

невідомий...» ТОВ «РедМед Агенства Популярних медичних видань» подарувало бібліотеці річну передплату на видання «Приватний лікар».

Основою краєзнавчої діяльності бібліотеки є краєзнавчий фонд, який систематично поповнюється виданнями з дарчими написами авторів в якості подарунків. Значним і цікавим доповненням є теки із віднайденими краєзнавчими матеріалами, в т. ч. архівними, неопублікованими; фото- і відеоматеріалами, іншими документами, у т. ч. на електронних носіях. Фонд краєзнавчої літератури розкривають книжково-ілюстративні та електронні виставки та їх презентації, бібліографічні огляди. З будівництвом нового корпусу бібліотеки з'явиться можливість виокремити фонд краєзнавчої літератури з загального фонду бібліотеки.

Таким чином, краєзнавча діяльність наукової бібліотеки ВНМУ спрямована на віднайдення та дослідження сторінок історії ВУЗу збереження наукової спадщини університету. Така робота допомагає не лише досягнути самобутню історію університету, а й сприяє вихованню в студентів почуття патріотизму, бажання досліджувати й вивчати історію медицини, відкривати нові сторінки історії Вінницького національного медичного університету.